Türkiye Büyük Millet Meclisi -
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanlığı
Tarih: 04/11/2026 17:42
Sayı: E-120.07.03-1977096

COP31 TÜRKİYE ANTALYA

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

7/44452 GK156
7/46542 } GK2
7/46543 }
7/46668 } GK3
7/46778 }
7/48203 }
7/49286 } GK12
7/49287 }
7/49288 }

Sayı : E-85112434-610-9123326
Konu : Soru Önergeleri

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA
(Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı)

İlgi : a) 15.05.2026 tarihli ve 43452547-120.07.04/E.1859955 sayılı yazınız.
b) 22.07.2026 tarihli ve 43452547-120.07.04/E.1897315 sayılı yazınız.
c) 24.07.2026 tarihli ve 43452547-120.07.04/E.1898539 sayılı yazınız.
ç) 24.07.2026 tarihli ve 43452547-120.07.04/E.1898964 sayılı yazınız.
d) 02.09.2026 tarihli ve 43452547-120.07.04/E.1930604 sayılı yazınız.
e) 23.09.2026 tarihli ve 43452547-120.07.04/E.1944618 sayılı yazınız.

İlgi yazılar ekinde yer alan soru önergelerine ilişkin Bakanlığımızca hazırlanan cevaplar Ek'te sunulmaktadır.

Bilgilerinize arz ederim.

Mehmet Nuri ERSOY
Bakan

Ek: Liste ve Cevaplar (23 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: 90439EDE-73D3-46CC-B090-C327FDB2DF04 Doğrulama Adresi: https://www.turkiye.gov.tr/ktb-ebys

Cumhuriyet Bulvarı No: 4 Ulus Altındağ / ANKARA
Telefon No: (312) 470 8000 Belge Geçer No: (312) 470 5131
http://www.ktb.gov.tr http://sgb.ktb.gov.tr
KEP Adresi : kulturveturizmbakanligi@hs01.kep.tr

Bilgi için:Hülya TANRIVERDİ
İşletme İşçisi
Telefon No:(312) 470 50 07

7/49286 GK12

HAKKÂRİ MİLLETVEKİLİ SAYIN ÖZNUR BARTİN'İN 7/49286 ESAS SAYILI SORU ÖNERGESİNE BAKANLIĞIMIZCA HAZIRLANAN CEVAP

Bakanlığımız (Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü)'ca;

Bakanlığımızca, geçmişten günümüze Anadolu'nun kültürel zenginliğini yansıtan farklı dillerde ortaya konulmuş eserlerin gün yüzüne çıkarılması, bu kültürel mirasın toplumumuzla buluşturulması ve gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla çalışmalar yürütülmektedir. Bu kapsamda, ortak kültürel geçmişimizin önemli unsurlarından biri olan Kürtçe klasik eserlerin günümüz okuyucusuyla buluşturulmasına yönelik yayın faaliyetleri de sürdürülmektedir.

Bu doğrultuda, 2010 yılından itibaren Kürtçenin klasik eserlerinin yayımlanmasına başlanmış ve 2025 yılı sonuna kadar 17 başlıkta Kürtçe eser yayımlanmıştır.

Bu yayın faaliyetlerinin önemli örneklerinden biri, Aleksandre Jaba'nın St. Petersburg Bilimler Akademisi arşivinde muhafaza edilen "Aleksandre Jaba Koleksiyonu"dur. Koleksiyonda yer alan 69 Kürtçe eser, Mardin Artuklu Üniversitesi Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü ile iş birliği içinde 15 cilt hâlinde yayımlanmıştır. Eserlerin tıpkıbasımlarına, her ciltte yer alan metinlere ilişkin olarak Mardin Artuklu Üniversitesi Türkiye'de Yaşayan Diller Enstitüsü akademisyenlerince hazırlanan Türkçe ve Kürtçe inceleme ve tavsif metinleri eşlik etmektedir. Söz konusu koleksiyon, 2025 yılında okuyucuların ve araştırmacıların istifadesine sunulmuştur.

Aleksandre Jaba, 1801-1894 yılları arasında yaşamış Polonya asıllı Rus diplomattır. Erzurum'daki diplomatik görevi sırasında Kürt diline ilgi duyan Jaba, dönemin önemli aydınlarından Molla Mahmud Bayezîdî ile yakın bir entelektüel ilişki kurmuştur. Bu iş birliği sonucunda, Bayezîdî tarafından derlenen ve telif edilen çok sayıda Kürtçe el yazması, halk anlatısı, dil bilgisi metni, atasözü derlemesi ve toplumsal yapı çözümlemesi Jaba ve Bayezîdî tarafından bir araya getirilmiş; söz konusu materyaller daha sonra St. Petersburg Bilimler Akademisi arşivine alınmıştır.

Jaba Koleksiyonu, başta Kurmancî olmak üzere Kürtçenin dil ve edebiyat tarihine ilişkin önemli verilerin yanı sıra halk anlatılarını ve sözlü kültürün yazılı örneklerini içermektedir. Dönemin toplumuna ilişkin sosyolojik gözlemler de barındıran metinler, etnografik ve filolojik araştırmalar açısından önemli kaynaklar niteliğindedir. Aleksandre Jaba Koleksiyonu, günümüzde Kürtçe, edebiyat ve folklor alanlarında yürütülen araştırmalar bakımından önemli bir arşiv kaynağıdır.

Koleksiyonun ciltleri tematik bir yapı içerisinde düzenlenmiş olup klasik Kürtçe edebiyat örneklerinden mevlid ve mesnevi türlerine, halk şarkıları ve

hikâyelerinden dinî metinlere, dil öğretim materyallerinden örf, âdet ve geleneklere ilişkin metinlere kadar geniş bir içerik çeşitliliği sunmaktadır. Koleksiyonda Mevlid, Mem û Zîn, Fakî-yi Teyran şiirleri ve Leyla û Mecnûn gibi klasik eserlerin yanı sıra halk edebiyatına ait stran, çîrok ve hîkayatlar ile sözlük ve didaktik metinler de bulunmaktadır.

Bu yönüyle koleksiyon, hem klasik hem de halk edebiyatı açısından zengin bir külliyat oluşturmakta; Kürt dili ve kültürünün farklı anlatı biçimlerine ilişkin çok katmanlı bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Aleksandre Jaba Koleksiyonu'nun yayımlanmasıyla birlikte, Bakanlığımızca 2010-2026 yılları arasında toplam 18 başlıkta Kürtçe eser yayımlanmıştır.

Bakanlığımızca yayımlanan Kürtçe eserler, basılı yayınların yanı sıra Bakanlığımızın dijital platformlarında e-kitap formatında da okuyucuların erişimine sunulmaktadır.

Yayımlanan Kürtçe klasik eserler, çeşitli kurum ve kuruluşların yanı sıra yurt içindeki ve yurt dışındaki halk ve üniversite kütüphanelerinin koleksiyonlarına kazandırılmaktadır. Böylece söz konusu yayınların bireysel okuyucuların yanı sıra araştırmacıların ve akademik çalışmaların kullanımına sunulması amaçlanmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları kapsamında yayımlanan Kürtçe klasik eserler, Bakanlığımızın katıldığı uluslararası kitap fuarlarında diğer Bakanlık yayınlarıyla birlikte ulusal stantlarımızda sergilenerek uluslararası okuyucuların ve yayıncılık çevrelerinin ilgisine sunulmaktadır.

Ayrıca söz konusu eserler, Bakanlığımız Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü bünyesinde hizmet veren Geleneksel El Sanatları Satış Mağazası ile çevrim içi satış mağazasında (www.ges.gov.tr) satışa sunulmaktadır.

Öte yandan, 2022 yılından bu yana Bakanlığımızın iş ve işlemlerini yürüttüğü Kültür Yolu Festivalleri kapsamında, yayımlanan Kürtçe eserlerin tanıtımına yönelik etkinlikler de düzenlenmektedir. Bu çerçevede, Diyarbakır Sur Kültür Yolu Festivali'nde iki, Van Kültür Yolu Festivali'nde ise bir kitap tanıtım etkinliği gerçekleştirilmiştir.

Bakanlığımızın farklı dil ve kültürlere ait yazılı mirasın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılmasına yönelik yayın faaliyetleri yalnızca Kürtçe eserlerle sınırlı değildir. Bu kapsamda, 2012 yılında Bilimin ve Felsefenin Doğulu Öncüleri dizisi içerisinde, Kilise Ataları tarafından "Kutsal Ruh'un Kavalı" olarak nitelendirilen Süryani Mor Efrem'in Şiirleri adlı eserin Türkçe çevirisi hazırlanmış; eser, tıpkıbasımıyla birlikte Aramice-Türkçe olarak yayımlanmıştır.

2003 yılında yenilenen Bakanlığımız yayın politikaları doğrultusunda, çocuklara yönelik kitaplar ile kurgu türündeki eserlerin basım ve yayımına ilişkin faaliyetler, Millî Eğitim Bakanlığı ile imzalanan protokol çerçevesinde Millî Eğitim Bakanlığına devredilmiştir. Bu nedenle, Bakanlığımızca çocuk kitapları ve eğitim kitaplarına yönelik yayımcılık faaliyeti yürütülmemektedir.

Bununla birlikte, çocuklara yönelik Kürtçe ve diğer ana dillerdeki çocuk kitapları, ders materyalleri, sözlükler, dijital içerikler ve kültürel yayınların özel yayınevlerince yayımlanması hâlinde, söz konusu yayınların Bakanlığımızca yürütülen Materyal Sağlama ve Satın Alma Programı (MASDE) kapsamında satın alınarak halk, çocuk ve edebiyat-müze kütüphanelerinin koleksiyonlarına kazandırılmak üzere değerlendirilmesi mümkündür.

Millî Dijital Kütüphane Projesi kapsamında yürütülen dijitalleştirme, arşivleme ve dijital koruma çalışmaları; Millî Kütüphane koleksiyonlarında bulunan bilgi ve kültür mirasının, içerdiği dil, konu veya yayın türünden bağımsız olarak, ilgili mevzuat ile kurumun görev, yetki ve sorumlulukları çerçevesinde gelecek kuşaklara aktarılmasını amaçlamaktadır.

Bu kapsamda, Millî Kütüphane koleksiyonlarında bulunan kitap, süreli yayın, gazete, dergi, yazma ve nadir eserler ile diğer basılı ve basılı olmayan materyaller, belirlenen önceliklendirme ve teknik kriterler doğrultusunda dijitalleştirilmektedir. Elde edilen dijital görüntüler uygun teknik standartlarda işlenmekte, dijital ortamda muhafaza edilmekte, üst verileri oluşturulmakta ve Millî Dijital Kütüphane arşiv altyapısında korunarak erişime açılmaktadır.

Kürtçe ve diğer dillerde yayımlanmış veya bu dilleri ve kültürel birikimi konu edinen eserler de Millî Kütüphane koleksiyonlarında bulunmaları hâlinde dijitalleştirme ve dijital koruma süreçleri kapsamında değerlendirilmektedir. Bu materyaller için dil temelinde ayrı bir dijitalleştirme sistemi oluşturulmamakta; tüm koleksiyon materyallerine uygulanan teknik, bibliyografik ve hukuki esaslar çerçevesinde işlem tesis edilmektedir.

Dijitalleştirme çalışmaları kapsamında materyallerin yüksek çözünürlüklü dijital görüntüleri oluşturulmakta, görüntülerin teknik kontrolleri gerçekleştirilmekte ve gerekli görüntü iyileştirme işlemleri yapılmaktadır. Ayrıca bibliyografik ve teknik üst veriler oluşturulmakta, dijital veriler güvenli biçimde depolanmakta ve yedeklenmekte; materyaller, telif hakları ve ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde erişime sunulmaktadır.

Bu doğrultuda, Millî Kütüphane koleksiyonlarının dijital ortama aktarılması suretiyle farklı dillerde ve kültürel alanlarda üretilmiş yazılı ve görsel bilgi

kaynaklarının korunması, araştırmacıların kullanımına sunulması ve kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarılması hedeflenmektedir. Millî Dijital Kütüphane'nin geliştirilmesine yönelik çalışmalar kapsamında, koleksiyonların dijitalleştirilmesi ve dijital koruma kapasitesinin artırılması yoluyla Millî Kütüphane bünyesindeki kültürel mirasın bütüncül bir yaklaşımla korunmasına ve erişilebilirliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

Halk kütüphaneleri, mevzuatları ve üstlendikleri misyon gereğince toplumun her kesiminin bilgi kaynaklarına ve kültür ürünlerine ücretsiz erişimini sağlayan kurumlardır. Bu kapsamda, halk kütüphanelerinden yararlanan vatandaşların bilgi kaynaklarına, kültürel ürünlere ve kütüphane hizmetlerine erişimi sağlanmaktadır.

Ayrıca, halk kütüphanelerinde okuma ve kütüphane kullanma alışkanlığının kazandırılmasına yönelik kültürel, sanatsal ve sosyal etkinlikler ile atölyeler düzenlenmektedir.

Bakanlığımız (Yaşayan Miras ve Kültürel Etkinlikler Genel Müdürlüğü)'ca;

Yaşayan Miras ve Kültürel Etkinlikler Genel Müdürlüğünce, somut olmayan kültürel mirasın envanterlenmesi çalışmaları kapsamında 2008 yılından bu yana "Somut Olmayan Kültürel Miras Türkiye Ulusal Envanteri" programı yürütülmektedir. Bugüne kadar 392 unsur envantere kaydedilmiştir. Yerelden ulusala doğru işleyen süreçte, illerdeki Yaşayan Miras İl Tespit Komisyonları tarafından belirlenen unsurlar Bakanlığımıza iletilmekte ve her yıl toplanan Somut Olmayan Kültürel Miras Tespit Komisyonu tarafından değerlendirilmektedir.

Kürtçe sözlü anlatım geleneğinin önemli unsurlarından biri olan dengbejlik, 2014 yılında Diyarbakır, Muş ve Şanlıurfa illerinde Ulusal Envanter'e kaydedilmiştir. 2026 yılında Mardin ve Hakkâri illerinde yürütülen çalışmalar doğrultusunda, Ulusal Envanter'deki dengbejlik kayıt sayısı 5'e yükselmiştir.

Genel Müdürlük tarafından, dengbejlerin sözlü kültür mirasını ve dağarcıklarını korumak, kayıt altına almak ve gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla 2026 yılında "Dengbejlik" konulu araştırma ve belgeleme çalışması başlatılmıştır. Bu kapsamda Diyarbakır, Kars, Erzurum, Iğdır, Batman ve Şırnak illerinde alan araştırmaları gerçekleştirilmiştir.

Bakanlığımız (Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu)'ca;

Türkiye'de kaç farklı ana dili bulunduğu konusunda Türk Dil Kurumunca yürütülmüş bir çalışma bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Prof. Dr. Ahmet Buran ve Berna Yüksel Çak tarafından hazırlanan Türkiye'de Diller ve Etnik Gruplar (2012) adlı eserde, 1965 nüfus sayımı esas alınarak Türkiye'de 31 farklı ana dili konuşuruna ilişkin

bilgi verilmektedir. Eserde sıralanan diller şunlardır: Abazaca, Acemce, Almanca, Arapça, Arnavutça, Boşnakça, Bulgarca, Çekçe, Çerkezce, Ermenice, Flamanca, Fransızca, Gürcüce, Hırvatça, İngilizce, İspanyolca, İsveççe, İtalyanca, Kırdaşça, Kırmanca, Kürtçe, Lazca, Lehçe, Pomakça, Romence, Rumca, Rusça, Sırpça, Türkçe, Yahudice ve Zazaca. Ayrıca, 1965 nüfus sayımında yer almamakla birlikte Romanca, Süryanice ve Hemşincenin de bu diller arasında sayılması gerektiği aynı eserde belirtilmektedir.

Tehlike altındaki dillerin yaşatılmasında konuşur sayısının yanı sıra bu dillerin kayıt altına alınması, söz varlığının derlenmesi ve sözlüklerinin hazırlanması da önem taşımaktadır. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, akademik ölçütlere uygun olarak hazırlanarak kendisine sunulan iki dilli sözlük başvurularını dikkate almakta ve ilgili kurullarda değerlendirmektedir.

Türkiye'de konuşur sayısı 100.000'in üzerinde olan diğer dillerle ilgili olarak Türk Dil Kurumunca yayımlanmış sözlüklerden bazıları şunlardır:

- Kürtçe-Türkçe Türkçe-Kürtçe Sözlük, Fevzi Karademir vd., TDK, 2014.
- Çerkezce-Türkçe Türkçe-Çerkezce Sözlük, Murat Topçu, TDK 2023.
- Gürcüce-Türkçe Sözlük, İbrahim Arısoy, TDK, 2010.
- Türkçe-Gürcüce Sözlük, İbrahim Arısoy, TDK 2022
- Boşnakça-Türkçe Sözlük, Şakir Bayhan, TDK, 2018.

Türkiye'de konuşur sayısı 100.000'in altında bulunan bazı dillerle ilgili olarak da Türk Dil Kurumunca sözlükler yayımlanmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır:

- Azerbaycan Türkçesi Sözlüğü, Seyfettin Altaylı, TDK, 2018
- Almanca-Türkçe Sözlük, Yaşar Önen vd., TDK, 1993.
- Fransızca-Türkçe Büyük Sözlük, Tahsin Saraç, TDK, 1976.
- İbranice-Türkçe Sözlük, Bedrettin Aytaç, TDK 2022.
- İngilizce-Türkçe Sözlük, Hamit Atalay, TDK, 1999.
- Temel Türkçe-Hırvatça / Hırvatça-Türkçe Sözlük, Mehmet Işıker, TDK 2020.
- Türkçe-Bulgarca Sözlük, Zeynep Zafer, TDK, 2018.
- Türkçe-Makedonca Sözlük, Melahat Pars, TDK, 2019.
- Türkçe-Sırpça Sözlük, Slavoljub Dindic vd., TDK, 1997.
- Yeni Türkçe-Sırpça Sözlük, Marija Dindic, TDK, 2014.
- Çuvaş Türkçesi Sözlüğü, Bülent Bayram, TDK 2019.
- Karakalpak Türkçesi Sözlüğü, Ceyhun Vedat Uygur, TDK 2019.
- Kazak Türkçesi-Türkiye Türkçesi Sözlüğü, Kenan Koç vd., TDK, 2019.
- Kırgızca-Türkçe Sözlük, Ekrem Arıkoğlu-Cıldız Alimova-Rahat Askarova-Bilge Kağan Selçuk, TDK, 2023.
- Kırım Tatar Türkçesi Sözlüğü, Seher Maşkaraoğlu, TDK, 2023.
- Nogay Türkçesi Sözlüğü, Dilek Ergönenç-Mariya Bulgarova, TDK, 2024.

- Tuvaca-Türkçe Sözlük, Ekrem Arıkoğlu-İlker Tosun, TDK, 2024.
- Büyük Özbekçe-Türkçe Sözlük-Hüseyin Baydemir-Nursan Ildırı, TDK, 2025.
- Arapça-Türkçe Büyük Lügat, Hüseyin Atay, TDK, 2025.